

SAARISELÄN RINNEALUEEN ASEMAKAAVA

Luontokartoitus

Yleishuomioita Saariselän rinnealueen luonnosta

Kaunispään – Luton kaava-alue on toistaiseksi varsin hyvässä luonnontilassa, mikä on otettava huomioon kaavaa suunnitellessa. Enimmiltään alue on sangen tyypillistä koivu- tai mäntypeitteistä tunturikangasta, mutta osa alueesta on herkästi kuluva paljakkaa, jonka kasvillisuus on alueelle tyypillistä karujen alueiden tunturikasvillisuutta. Alueen halkaisee syvä Luton latvalaakso, jossa kasvillisuuden lajimäärä kasvaa selvästi. Luton itäpuolta hallitsee Iiskonlompolo, jonka rannat poikkeavat muusta maastosta selvästi. Iiskonlompolon kupeilla on lisäksi puronotkoja sekä kames- ja suppamuotoja, jotka ovat geomorfologisesti erikoisia pienalueita. Kaunispään ylärinteellä on lisäksi koivuvyöhykkeellä pienimuotoinen nieluharju.

Kaunispää on alueen tunturiksi poikkeuksellisen rehevä ja sen kasvipeite on huomattavan kattava ja vastaava kivikkoisuus vähäinen. Tämä näkyy myös alueen pieneliöfaunassa. Erityisesti hyönteisfaunaa pidetään alan tutkijoiden kesken poikkeuksellisen hyvänä.

Alueen metsäpeitteisyys on vaihteleva. Osa kaava-alueesta näkyy sangen kauas UK-puistoon ja lähes koko alue Iisakkipäälle, jonne Kaunispään rinteiden jyrkkyys huomioiden ei tiheinkään metsä ole täysin peittävää. Rakennuspaikkoja suunniteltaessa Natura-alueen kupeeseen on tämä seikka huomioitava.

Koska alueen enin osa on hyvin tyypillistä tunturi- tai metsäkangasta, ei kaava-alueen sisältä löydy merkittävämpiä uhanalaislajeja. Kasvillisuus ja eläimistö perustuu alueen tyyppilajistoon. Poikkeuksen tuovat kosteamat painanteet, Luton rannat sivupuroineen sekä Iiskonlammen rannat läheisine kamesmuotoisine notkelmineen. Näissä lajimäärä kasvaa selvästi ja joukkoon eksyy yllättävämpiäkin lajeja.

Kaunispään alarinteiden jyrkältä osalta löytyy useita erittäin paksuja aihkimäntyjä sekä haapoja ja pari kuusta. Kaikki selvästi yli 300- vuotiaat männyt olisi jätettävä kasvamaan rakentamisen yhteydessä.

Harvinaiset ja alueelle erikoiset lajit

Alueen merkittävien harvinaisuus löytyy perhosista. Elacista apiscoella- heinäkoista on tehty toistaiseksi ainoa havainto maassamme juuri Kaunispään rinteiden saravaltaisista kosteammista notkelmista. Myös Hyphoraia lapponica- siilikehrääjää tavataan maassamme etupäässä Kaunispään ympäristön kosteissa tunturipainanteissa. Näille lajeille otollista elinympäristöä saattaa olla kaava-alueen koivuvyöhykkeen kosteimmissa osissa. Kolmas alueen perhoserikoisuus on Holia conspicue (sapmeana)- yökkönen, jota puolestaan tavataan aivan Kaunispään huipun parkkipaikan tuntumasta myös merkityltä kaava-alueelta.

Erittäin uhanalaiseksi luokiteltava tunturikiuru pesi joku vuosi sitten ensimmäisen kerran yli 20 vuoteen maassamme Kaunispään länsirinteellä ja sitä on havaittu siellä senkin jälkeen. Tunturikiurun tuolloinen reviiri ei satu suunnitellulle kaava-alueelle, mutta koko paljakka-alue on

sen potentiaalista pesimäaluetta. Alue on ollut aikoinaan perinteinen tunturikiurun esiintymisalue. Myöskin tunturin lakialueella säännöllisesti pesivä keräkurmitsa vaatii erikoishuomion.

Luton sekä Iiskonlompolon kautta laskevan puron varresta on tavattu usein (viimeksi kesäkuussa 2005) harvinainen virtavästäräkki, joka mahdollisesti pesii alueella.

Kaunispään eteläisillä rinteillä on todettu myös harvinaisen pohjoisia sienilajeja, mm. kantarellia on löydetty poimittavaksi asti. Kyseistä sientä ei esiinny Inarissa runsaampana tietävästi kuin tällä seudulla. Havaintoja on tehty myös suppilovahverosta. Näiden sienten tärkeimmät esiintymisalueet on jo valitettavasti rakennettu, mutta oletettavasti niitä löytyy myös kaava-alueelta. Luontokartoituksen yhteydessä näitä sienilajeja ei löytynyt, mutta ajankohta huomioiden se olisikin ollut yllättävää.

Kaava-alueen muinaismuistot

Kaava-alueen Kaunispään alarinteeltä löytyy ainakin 3 vanhaa pyyntikuoppaa, jotka kielivät muinaisesti hangasaidasta. Luton itäpuolella aivan Iisakkipään laskettelurinteen kupeelta löytyy vanha 1870- luvun kullankaivuuseen liittyvä kaivospiirin rajapyykki. Luton varrelta löytyy lähes koko matkalta sekä vanhempia että uudempia merkkejä kullankaivuusta.

Alueen luonnon käyttö

Edellä mainitut harvinaiset lajit tuovat vuosittain runsaasti lintu- sekä perhosharrastajia Kaunispään rinteille. Erityisesti perhostutkijat pitävät Kaunispäätä alueen parhaana ja lajirikkaimpana tunturina. Kaunispään perhostutkimuksella on lisäksi erittäin pitkät perinteet – vanhimmat havainnot ovat yli 100 vuotta vanhoja. Suomen perhostutkijain Seura pitää alueen perhostutkimuksen pitkäaikaisuutta erittäin merkittävänä seurattaessa esim. ilmastonmuutosta.

Lintualan matkailupalveluyrittäjille keräkurmitsan esiintyminen alueella on pelkästään ansiomielessä merkittävää. Vuosittain keräkurmitsaa etsii lakialueelta jopa 20 eri ryhmää. Myös lakialueella esiintyvä kiiruna on erittäin haluttu laji. Laelta on lähes joka vuosi havaintoja myös lähialueella pesivästä tunturihaukasta sekä em. tunturikiurusta. Myös vanhan kahvilarakennuksen yhteydessä pesivä räystäspääskykolonia on lajin pesimäympäristönä erikoinen.

Kaava-alueen kohtuullisen hyvä luonnontila sekä runsaat polut houkuttelevat lähiluontoon hakeutuvia patikoitsijoita sekä perheitä, jotka eivät pienten lasten vuoksi voi lähteä UK-puiston poluille. Tässä suhteessa erityisesti Iiskonlompolon kesäkäyttö (mm. uimapaikkana) on yllättävän merkittävää. Kaksi haastateltua perhettä ilmoitti lähtevänsä välittömästi Saariselältä mikäli suunniteltu kaava toteutuisi Luton Iiskonlompolon puoleiselta osalta.

Luontokartoituksen yhteydessä ilmenneitä rakennuspaikkoihin liittyviä suosituksia

Edellä mainittujen lajihavaintojen vuoksi on kaava-alueen paljakkaosat reunoineen sekä kaikki kosteamat heinä- ja saravaltaiset notkelmat järkevää jättää rakentamatta. Myös muinaismuistojen ympärille tulee jättää riittävä suojavyöhyke.

Iiskonlompolon ympäristö tulisi rauhoittaa rakentamiselta kokonaan, samoin sen itäpuolella sijaitsevat suppapainanteet. Iiskonlompolon länsi- ja eteläpuolella on huomioitava myös UK-puiston välitön läheisyys (Natura-alue).

Ohessa karttakuva alueista, joita ei suositella rakentamiselle.

Lintulajisto:

Säännöllisesti pesivät:

Riekko	Keräkurmitsa
Kapustarinta	Pikkukuovi
Liro	Niittykirvinen
Keltavästäräkki	Västäräkki
Sinirinta	Räkättirastas
Laulurastas	Punakylkirastas
Leppälintu	Pajulintu
Järripeippo	Räystäspääsky
Hömötiainen	Lapintiainen
Koskikara	Kirjosieppo
Tukkakoskelo	Telkkä

Tavataan satunnaisesti tai muuton aikana, mahdollisesti myös pesivinä:

Piekana, ampuhaukka, tunturihaukka, kiiruna, metso, käki, hiiripöllö, pohjantikka, kiuru, tilhi, virtavästäräkki, lapinuunilintu, kulorastas, kivitasku, lapinharakka, kuukkeli, varis, korppi, urpiainen, tundraurpiainen, pikkukäpylintu, taviokuurna, lapinsirkku, pulmunen

Nisäkkäät: (alueella säännöllisesti esiintyvät)

Kettu
Jänis
Kärppä
Lumikko
Vesipäästäinen
2-4 myyrälajia
Poro

Putkilokasvit:

Luton pohjoispuoli:

mm. metsäkorte, lehtokorte, metsäimarre, katinlieko, riidenlieko, ketunlieko, tunturilieko, keltalieko, ahosuolaheinä, metsätähti, hilla, mustikka, juolukka, puolukka, luhtavilla, tupasvilla, lampaannata, lapinkastikka, siniheinä, tunturivihvilä, maitohorsma, kangasmaitikka, pohjanvariksenmarja, ruohokanukka, kurjenjalka, poimulehti, kultapiisku, voikukka sp., metsäkurjenpolvi, kullero, huopaohdake, lääte, nurmitatar, vanamo, lapinkuusio, kanerva, kurjenkanerva, suopursu, riekonmarja, suokukka, tunturikeltano, keltano sp., sielikkö, rönsyleinikki, niittyleinikki, mänty, kuusi, tunturikoivu, hieskoivu, vaivaiskoivu, pihlaja, haapa, kataja, pajuja.

Erityisesti Luton varsi:

norjanjäkkärä, mesimarja, pohjanhorsma, pikkutalvikki, isotalvikki, nuokkuhelmikkä, korpiorvokki, lääte, poimulehti, kullero, lillukka, töppövilla, pikkulaukku, lehtotähtimö, karhuruoho ym.

Iiskonlompolon ympäristö:

siniyökönlehti, aho-orvokki, ketunlieko, kissankäpälä, punakko, kullero, metsäkurjenpolvi, ruohokanukka, maariankämme, luhtavilla, raate, huopaohdake, suokukka, kurjenkanerva ym.

Muita huomioita:

Jäkälä- ja sammallajit paljolti samat, joita lueteltu Kaunispään pohjoisosan luontokartoituksessa. Yleissääntönä on, että mitä kosteampi kasvupaikka, sen erikoisempi sammallajisto.

Luontokartoituksen suorittaminen:

Kartoitukseen on käytetty kolme maastopäivää (28.6., 14.7., 9.8.), jolloin koko alue on kuljettu läpi haravoimalla.

Lisäksi alueen linnuista ja perhosista on käyty keskustelua alan asiantuntijoiden kanssa (mm. Suomen Perhostutkijain Seuran toiminnanjohtaja Jari Kaitila, perhostutkija Simo Korpela, Ylä-Lapin luonnonhoitoalueen maankäyttöpäällikkö Olli Osmonen, SAKK:in eräopaskouluttaja Timo Halonen sekä luontoalan ohjelmalveluyrittäjiä).

Luontokartoituksen ohessa kysyttiin satunnaisten ohikulkijoiden mielipidettä kaavaehdotuksesta. Palaute oli 80 %:sti negatiivinen.

Luontokartoituksen suoritti sekä raportin laati

FM Vesa Luhta

